کشف اغراض شارع به طریق إنّی در مقام مدیریت امتثال

ببینید دیروز من برای احتمال دوم سه امر مهم را در شرع عرض کردم. اینها واضحات متفقٌعلیه است. یکی مسأله اینکه شارع در مدیریت امتثال احکام خودش مسأله بقاء و استمرار نظم را ملاحظه میکند. بسیاری از قواعد شرعی و احکام شرعی را وقتی شما استظهار میکنید میبینید همه آنها در یکی از اهداف همگرا است. در یکی از اهداف؛ نمیگوییم تنها این هدف. یعنی یکی از اهداف مهم در امتثال شرع و پیاده شدن شرع در جامعه، استمرار نظم است. شارع منفذهایی که نظم را از بین میبرد میبندد. این چیز کمی نیست.

دوم مسأله تسهیل بود؛ الشریعة السمحة السهلة؛ آسان باشد. اگر سخت باشد دوام نمیآورد. سوم تعظیم شعائر بود. اینکه امتثال شرع خودش را نگه دارد. شبیه امر به معروف و نهی از منکر که خیلی مهم است. امر به معروف یک نحو خودترمیمی از ناحیه بدنه مؤمنین است. خود مردم خودشان را نگه دارند. یعنی حتی در مواردی هم که از ناحیه حاکم شرع اقدامی نشود، خودشان موظف هستند. منتظر نیستند که حاکم شرع اقدام کند. خودشان منتظر هستند. اینها چیزهای مهمی است.

شاگرد: ادله امر به معروف را برای مدیریت امتثال میدانید؟

استاد: احکامی هست که باید پیاده شود. فرمایش شما برای بخش اولی باشد که خود شما گفتید. در آن جایی که بحث کردید اقتضائات به چه صورت است تذکر بدهید تا بحث کنیم.

شاگرد: «حدود الله» به همین سه مورد ختم میشود یا آن وجه جدایی است؟

استاد: همه مواردش تشریع است اما برخی از مواردش بهطور روشن برای رادعیت است. شما کلی حدود را میگویید یا حدود قصاص را میگویید؟

شاگرد: «تلک حدود الله[1]» را میگویم.

استاد: آیه شریفه را میگویید، ذهن من سراغ کتاب حدود رفت. بله، من گمانم این است که حدود اللهی که در آیه شریفه هست، یک استیعابی دارد که هم ثبوت را میگیرد و هم مدیریت امتثال را میگیرد. چرا؟ چون وقتی در مقام مدیریت امتثال خود مولی آستین بالا زد و گفت بیایید من یادتان بدهم که چطور امتثال کنید، اینجا حد الهی است. یعنی خدای متعال برای مدیریت امتثال اقدام کرده است. اینطور نیست که ما گذر کنیم. خود همین حد الله است. این هم که من مدام تأکید میکنم تا ریخت فضای مدیریت امتثال را بفهمیم برای این نیست که بگوییم آن حد الله نیست. اصلاً منظور من این نیست. مقصود من این است که گاهی در مقام جمع بین ادله سریع دچار تعارض میشویم. میگوییم این با این جور در نمیآید. اگر ما این نگاه را و این حوزهها را از هم جدا کنیم اصلاً این تعارض پیش نمیآید. این برای این نیست که وقتی در مقام مدیریت امتثال هست، حد الله نباشد. منافاتی با آن ندارد.

شاگرد: منظور من این است که یکی از چیزهایی که خداوند در مقام امتثال خواسته این است که حدود الله حفظ شود.

استاد: درست است. آنکه خیلی خوب است. چند تا دیگر هم هست. اینها به ذهن من آمده است. هر چه به اینها اضافه کنید و شئونات دیگر هم بیاید خیلی خوب است. من منتظر هستم که فرمایشات شما را بشنوم. به‌عنوان یک طلبه که محضر شما یادبی می‌کنم می‌خواهم در ذهن شریف شما مطرح شود. یک بار دیگر هم گفته بودم که سهم ما پیاز است. و الا بقیه آن برعهده ذهن شریف شما باشد.

> 12:15

آن چه که الآن می‌خواهم عرض کنم این است: اقوال اهل‌سنت را دیدید؟ ما می‌خواهیم از این سه امری که دیروز عرض کردیم و از این فضایی که برای سوم الشک در اهل‌سنت هست، به طریق إنّی کشف کنیم...؛ دیروز گفتم سه قانون هست. بین متشرعه، قانون اساسی ملموس می‌شود و شارع آن‌ها را اجرا می‌کند. اما از این سه امر می‌خواهیم به طریق إنّ‌کشف کنیم دو ملاحظه‌ای که شارع در تشریع نزد خودش دارد را کشف کنیم. یعنی لزومی نکرده که به شما بگوید ایها المتشرعه من این ملاحظات را دارم. ما از تشریع او به طریق إنّ–کشف معلول به علت- پی می‌بریم که شارع در تشریع خودش این ملاحظات را دارد. این دو تایی است که عرض کردم مهم است. اگر این‌ها را در نظر گرفتیم بسیاری از این روایات با هم جمع می‌شود. آن دو چیزی که به ملاحظه خود شارع در تشریع خودش می‌باشد –که لازم هم نیست به متشرعه منتقل بکند- یکی بقاء شریعت در طول تاریخ و دوم استیعاب شریعت در کل بدنه امت اسلامی است. این دو بسیار مهم است. یعنی شارع شرع خودش را طوری قرار داده، شریعت را طوری تنظیم فرموده که بماند. اگر یک جوری تنظیم کند که چهار روز شود رها می‌شود، شارع این شرع را نمی‌خواهد. شرعی را می‌خواهد که جوری تنظیم شده باشد؛ شرعی را می‌خواهد که جوری مدیریت امتثالش را سامان می‌دهد که ریختش ریخت بقاء باشد. این یک مطلب بسیار مهمی است. حالا شاید خود شارع صریحا دلیل نیاورده باشد تا بگوید من جوری تنظیم کرده‌ام که باقی بماند. اما این را به طریق إنّ‌کشف می‌کند.

نکته دوم، استیعاب شریعت است. یعنی اول نظر شارع در پاده‌کردن احکام خودش کل امت است. اول کل امت را می‌بیند. نه اینکه اول سراغ خواص و سراغ مقدسین و متشرعین خالص برود. نه، اول نگاه شارع در تنظیم شرع این است که شرع در کل امت اسلامی پیاده شود. پس یک شریعتی را تنظیم می‌کند و بعد هم خودش آن را مدیریت می‌کند که موفق هم بوده. فقط آدم چشمی می‌خواهد که ببیند. یعنی یک شریعتی باشد که بماند و کل امت را نگه دارد. این دو را ما به طریق الإنّ‌کشف می‌کنیم.

حالا مسائل طولی‌ای که گفتم، اغراض و قیم، اینکه محامل اغراض را تشخیص بدهیم که کجا است می‌آید. خود شما اینها را تطبیق بدهید. اول نگاه شارع به کل امت است. اگر قرار باشد یک حکمی به قوام شریعت در کل بدنه امت صدمه بزند، شارع جلوی آن می‌ایستد. همه چیز را فدای آن می‌کند. چرا؟ چون این اصل، مثل انسانی است که می‌خواهد زنده باشد. دستش را می‌برند، پایش را می‌برند برای اینکه زنده باشد. چون اصل زنده بودن مهم است. شرع می‌خواهد که باقی باشد و فراگیر در همه امت باشد. پس این اصل بسیار مهم است.

---

[1] البقره۱۸۷

بازبینی #1
ایجاد شده 7 ژوئن 2026 14:27:41 توسط ... .
به روزرسانی شده 7 ژوئن 2026 14:29:07 توسط ... .